

...dominees en kooplieden...

een na hoogste Komsomol-baas. Die zei: „Als dat t-shirt gedragen wordt, dan komen ze het stadion niet in.”

Daarna kwam Paula Deken naar me toe met een waarschuwing: er waren agressieve gevoelens bij Nederlandse delegatieleden. Bij wie dacht je? Bij die horizo's natuurlijk. Die zouden een rel schoppen. Drie hebben hun t-shirt niet laten zien, ik ook niet. Ik heb er nu spijt van dat ik het niet gedaan heb. Ik ben er erg van onder de indruk dat Hein Jaarsma het wel heeft gedaan.”

Toen Kremlin-chef Gorbatsjow het sprekgestoelte betrad, trok Hein zijn overhemd uit, waardoor het Free Afghanistan zichtbaar werd en balde hij zijn vuist in de richting van de hoogste in het grootste land ter wereld.

Wat is een provocatie? Delegatieleider Paul Beuving, lid van de Jongerenorganisatie van de Europese Beweging: „De homojongeren hadden voor een workshop een kamer nodig. Ik naar de Nationale Club. Nou, dat lag ontzettend moeilijk, een kamer voor homojongeren. Of de delegatie dat wel goed vond. Het dreigde een lange onderhandeling te worden, dus heb ik ten slotte gevraagd of ze dan geen roze kamer hadden. Daar moesten ze toch wel een beetje om lachen en ten slotte kwam er een kamer beschikbaar, ook al was hij niet roze. In die sfeer van schipperen, onderhandelen, compromissen sluiten moesten we opereren. Hoever moet je daarin gaan? Ik sta er tweeslachtig tegenover dit festival. En ik ben niet de enige. Je leest over Rusland in de pers en dan denk je: is dat nou wel zo? Maar nu heb ik het meegeemaakt. Aan de andere kant: ik heb met Russen gepraat en gewerkt en dan zie je dat zelfs in de Komsomol verschillende mensen zitten met verschillende meningen. Ik ben

er nog niet over uitgedacht, dat duurt nog wel een paar weken.”

Laveren. Compromitteren. Provoceren. Paul Beuving: „We dachten erover Irina Griwnina bij ons uit te nodigen. Maar we hebben dat toch maar niet gedaan. Om haar te beschermen, maar ook uit angst voor geschreeuw van de horizo's.” Wat is een provocatie en wat niet? Het antwoord op die vraag wordt zondagmiddag geformuleerd door Irina Griwnina zelf. Van het hotel tot bij het metrostation worden enkele Nederlanders door minimaal vier heren gevolgd. Ze lopen ook nog mee als in de buurt cadeautjes worden gekocht voor Irina's dochters (tweeënehalf en dertien jaar). De korte wandeling van het metrostation naar de flat van Griwnina wordt zonder begeleiding afgelegd.

Terwijl andere dissidenten de meer dan dringende raad hebben gekregen zich uit Moskou weg te houden, is Irina, die een open invitation naar de festivalgangers heeft gestuurd, ongemoeid gelaten. Dit bezoek brengt haar totaal aantal bezoekers tijdens de feestweek tot boven de zestig, veel Nederlanders, maar ook tal van andere Europeanen, socialisten, liberalen, christen-democraten en jonge democraten. Irina ziet er breekbaar en tegelijk oersterk uit. Haar man is in twee jaar tien jaar ouder geworden. Hij neemt spaarzaam deel aan het gesprek en schenkt te. Voor het raam hangt de Nederlandse vlag. Op haar t-shirt draagt Irina een button I love Holland. „Ik weet niet hoe de Nederlanders mij zien, maar ik voel me Nederlandse, Nederland is mijn vaderland. Moedertje Rusland is voor mij, een joodse, nooit een moeder geweest. „Ik ben heel blij met de bezoekers van de

afgelopen week,” zegt ze. „Maar ik ben ook verdrietig. Ik weet dat is overwogen om mij op de Nederlandse dag te vragen, maar ik ben niet uitgenodigd.” Het blijft even stil in de kleine kamer met het armoedige meubilair. Dan legt JOVD-er Arthur Sikkell uit: „Er is besloten om u niet uit te nodigen. Men dacht dat het een provocatie zou zijn.” Het gezicht dat zo stralend kan kijken wordt plotseling een en al droefheid, maar er is ook meewarigheid en strijdbaarheid: „Als jullie mij willen helpen moet je niet op een Sowjet-manier denken. Iemand uitnodigen, is dat een provocatie? Ik begrijp niet dat vrije, jonge mensen zo kunnen denken. Ik ben er heel droef om, niet alleen om mijn zaak, maar vooral om uw land, want de hele wereld let op Nederland.” „Rusland is al een jaar bezig Nederland te provoceren. Het begon ermee dat een student het land werd uitgezet. Het heeft niet alleen mij, maar natuurlijk ook het Kremlin verwonderd dat uw land geen krachtig protest heeft laten horen. Als u consul wordt beschuldigd komt er ook geen officieel protest. Hij weigerde overigens mij te helpen. Ik hou van Nederland, maar uw regering zou krachtadiger moeten optreden. Den Haag zou de relatie Nederland — Sowjet-Unie serieuzer moeten nemen. De situatie in de communistische hel zal nooit veranderen als de vrije wereld, zoals Nederland, zich zwak opstelt. Waar is Nederland bang voor? Dat Russische schepen Rotterdam voorbij varen naar een andere Europese haven? Daar kan in Europees verband toch iets aan gedaan worden? Het Europees parlement heeft zich ten slotte over mijn zaak uitgesproken. Bedrijft Nederland stille diplomatie? Als het stil rondom mij wordt, ben ik binnen een dag gearresteerd. Ik heb trouwens aanwijzingen dat ze mij binnen een maand zullen arresteren.

„De KGB ziet het als een overwinning, dat de Nederlandse jeugd-delegatie me niet gevraagd heeft. Laat de Komsomol toch zien wie je bent.”

Arthur: „KMO-Komsomol is alleen geïnteresseerd in macht. De VVD zit in de regering en de JOVD heeft invloed op de VVD. Wij willen de relatie met de Komsomol aanhouden, in dialoog met ze blijven. Dan kunnen we bij ze protesteren als u gearresteerd wordt.”

Irina: „Dat zal niet helpen. Je moet je gezicht laten zien. Dat zeg ik niet voor mezelf; ik denk aan het prestige van Nederland.” Arthur zucht: „Het is moeilijk.” Irina: „In een kamp is het moeilijker. Je lijdt honger, ze kunnen alles met je doen, ze kunnen je doden als ze willen. Dat kan allemaal als een land geregeerd wordt door de dictators die ook dit fascistische festival hebben georganiseerd. Wat denken jullie nu van de Komsomol? Komsomol is Hitler-jugend. Daaruit worden de KGB-ers